

PRAVO NA OSOBNÚ SLOBODU A BEZPEČNOSŤ

Väzba v trestnom konaní má vždy formu predbežného opatrenia pre realizáciu riadneho a spravodlivého procesu, a nie prevažne povahu preventívnu, a už vôbec nie povahu satisfakčnú či dokonca represívnu ako trest.

Väzba ako výnimočný prostriedok zaistenia obvineného pre účely trestného konania môže byť na neho uvalená iba v prípade zistenia skutočností ustanovených zákonom, ktoré odôvodňujú nevyhnutnosť jej použitia v záujme včasného a náležitého objasnenia trestných činov a spravodlivého postihu ich páchatel'ov. Pretože ide o dočasné obmedzenie osobnej slobody, musí existovať nevyhnutnosť uvalenia väzby a držania obvineného v nej len pre určitý legitímny účel, a to len po určitý čas.

Ustanovenie § 76 ods. 6 Trestného poriadku upravujúce celkovú lehotu väzby nemožno vykladať tak, že orgány činné v trestnom konaní a následne všeobecné sudy sú oprávnené držať obvineného vo väzbe pre každý z trestných činov, z ktorých je obvinený, samostatne či izolovane, a to po maximálnu dobu.

Samotná fáza trestného konania nemôže nikdy sama osebe odôvodňovať potrebu ďalšieho väzobného stíhania sťažovateľa.

(Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 47/2013 z 5. júna 2013)

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 5. júna 2013 v senáte zloženom z predsedu Milana Ľalíka a zo sudcov Marianny Mochnáčovej a Petra Brňáka prerokoval prijatú sťažnosť V. Y., t. č. vo väzbe, zastúpeného advokátskou kanceláriou K., s. r. o., B., v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. J. B., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky a práva na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 1 a 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Trnave sp. zn. 5 Tpo 36/2012 z 11. septembra 2012 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo V. Y. na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky a právo na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 1 a 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Trnave sp. zn. 5 Tpo 36/2012 z 11. septembra 2012 p o r u š e n é b o l o .

2. Uznesenie Krajského súdu v Trnave sp. zn. 5 Tpo 36/2012 z 11. septembra 2012 z r u š u j e a v e c v r a c i a Krajskému súdu v Trnave na ďalšie konanie.

3. V. Y. p r i z n á v a úhradu trov konania v sume 323,50 € (slovom tristodvadsaťtri eur a päťdesiat centov), ktoré je p o v i n n ý zaplatiť Krajský súd v Trnave na účet jeho právneho zástupcu – advokáta JUDr. J. B., konateľa advokátskej kancelárie K., s. r. o., B., do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti V. Y. n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. I. ÚS 47/2013-24 zo 6. februára 2013 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť V. Y. (ďalej len „sťažovateľ“) vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 1 a 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Trnave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 5 Tpo 36/2012 z 11. septembra 2012 (ďalej aj „napadnuté uznesenie krajského súdu“).

2. Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že sťažovateľ bol vzatý do väzby uznesením Okresného súdu Trnava (ďalej aj „okresný súd“) sp. zn. Tp 12/2012 z 24. februára 2012 v spojení s uznesením krajského súdu sp. zn. 5 Tpo 10/2012 z 13. marca 2012 z dôvodu podľa § 71 ods. 1 písm. a) zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“). Lehota väzby sťažovateľa začala plynúť od 22. februára 2012. Sťažovateľ podal 25. júla 2012 prostredníctvom svojho obhajcu na okresnom súde návrh na prepustenie z väzby a okresný súd uznesením sp. zn. Tp 59/2012 zo 17. augusta 2012 jeho žiadosť o prepustenie z väzby zamietol. Proti tomuto uzneseniu okresného súdu podal sťažovateľ sťažnosť, v ktorej sa domáhal jeho zrušenia a svojho prepustenia z väzby na slobodu. O sťažnosti sťažovateľa rozhodol krajský súd napadnutým uznesením, ktorým jeho sťažnosť zamietol. Sťažovateľ v sťažnosti poukazuje predovšetkým na skutočnosť, že vo väzbe sa nachádza nepretržite už vyše 10 rokov, pretože po prepustení z väzby je opätovne a ihneď braný do väzby v inej veci na základe účelového vznášania obvinení ako zámienky pre jeho ďalšie väzobné stíhanie. Týmto postupom sa sťažovateľ v čase podania sťažnosti ústavnému súdu nachádza vo väzbe súvisle už 10 rokov a 4 mesiace.

3. Ústavný súd vyzval sťažovateľa, aby sťažnosť doplnil o náležitosti v zmysle § 20 a § 50 zákona o ústavnom súde. Na základe tejto výzvy sťažovateľ doplnil a upravil sťažnosť a svoju argumentáciu koncentroval predovšetkým na to, že

„... sťažovateľ je viac ako 10 rokov držaný vo väzbe, a to takým spôsobom, že po jeho prepustení z jednej väzby je opätovne braný do väzby v inej veci, i keď sa jedná o veci, ktoré paralelne vyšetroval alebo vyšetruje ten istý vyšetrovací tím, pričom sa v týchto jednotlivých trestných veciach účelovo vznášajú voči sťažovateľovi obvinenia ako zámienka pre jeho väzobné stíhanie. Zjavne ide o postup protiústavný a nezákonný... Taký postup OČTK a súdov voči osobe sťažovateľa mu spôsobujú ťažkú psychickú ujmu a traumy, nakoľko sa cíti byť obeťou zneužívania účelového postupu OČTK pri vyšetrovaní v jednotlivých trestných veciach, obdobne ako tomu je v prípade napadnutého rozhodnutia a konania, ktoré mu predchádzalo. Tento stav trvá neprimerane dlho a potiera akúkoľvek právnu istotu na spravodlivé konanie voči jeho osobe. Výkonom väzby došlo v prípade sťažovateľa k závažnému obmedzeniu jeho súkromného i rodinného života, k odčleneniu od najbližších, ako aj k negatívnemu posudzovaniu jeho osoby ako osoby s kriminálnou povestou, čo je nesporný zásah do integrity osobnosti, pričom jeho osoba je týmto značne znevažovaná.“

4. Na základe uvedených skutočností sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd jeho sťažnosť prijal na ďalšie konanie a aby o nej nálezom takto rozhodol:

„Krajský súd v Trnave v konaní vedenom pod spis. zn.: 5 Tpo 36/2012 uznesením zo dňa 11. 09. 2012 porušil základné právo sťažovateľa na osobnú slobodu zaručenú v čl. 17 ods. 2 a ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj právo na slobodu a právo na urýchlené rozhodnutie o zákonnosti väzby zaručené v čl. 5 ods. 1 a 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Uznesenie Krajského súdu v Trnave sp. zn. 5 Tpo 36/2012 z 11. 09. 2012 sa v plnom rozsahu zrušuje a Krajskému súdu v Trnave sa prikazuje, aby V. Y., nar... prepustil neodkladne z väzby na slobodu.

Sťažovateľovi sa v súlade s čl. 127 ods. 3 Ústavy SR priznáva primerané finančné zadostučinenie vo výške 5.000,- eur, ktoré je Krajský súd v Trnave povinný vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

Krajský súd v Trnave je povinný zaplatiť sťažovateľovi trovy právneho zastúpenia v celkovej výške 323,50 Eur (2 úkony právnej pomoci á 127,16 Eur + 2 x 7,63 Eur režijný paušál + 20 % DPH) na účet jeho právneho zástupcu do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu.“

5. Ústavný súd v súlade s ustanovením § 29 ods. 3 zákona o ústavnom súde vyzval 1. marca 2013 predsedu krajského súdu, aby sa k prijatej sťažnosti vyjadril. Vo vyjadrení z 25. marca 2013 predseda krajského súdu uviedol:

„Uznesením Krajského súdu v Trnave zo dňa 11.9.2012 neboli porušené základné práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 2 a 5 Ústavy SR a práva na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 1 a 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Krajský súd v Trnave tak ako aj Okresný súd v Trnave musel brať do úvahy len konkrétne aktuálne trestné stíhanie pre trestný čin vraždy podľa § 219 ods. 1 ods. 2 písm. f Tr. zák., spáchaného formou účasti ako organizátor podľa § 10 ods. 1 písm. a, Tr. zák. č. 140/1961 Zb. Postup orgánov činných v trestnom konaní v ostatných trestných veciach je potrebné posudzovať osobitne. Rozsiahla trestná činnosť sťažovateľa vyžaduje náročné dokazovanie, pre ktoré zrejme nebolo možné žiadnu trestnú vec právoplatne skončiť a tak nariadiť sťažovateľovi výkon trestu odňatia slobody.“

Predseda krajského súdu preto navrhol, aby ústavný súd sťažnosti sťažovateľa nevyhovel.

6. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

7. Ústavný súd je podľa čl. 124 ústavy nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje ústavný súd o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy môže ústavný súd svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadostučinenie.

8. Podstatou sťažnosti je z ústavného hľadiska posúdiť situáciu sťažovateľa, ktorý je celkovo a súvisle vo väzbe vyše 10 rokov, hoci ide o rôzne trestné konania pre rôzne trestné činy, ktoré sú mu po sebe kladené za vinu. Takto bol na základe uznesenia Najvyššieho súdu

Slovenskej republiky sp. zn. 3 Tost 5/2012 z 22. februára 2012 v inej trestnej veci prepustený z väzby na slobodu a toho istého dňa, t. j. 22. februára 2012, vo veci vedenej Prezidiom Policajného zboru, Úradom boja proti organizovanej kriminalite, odborom B. (ďalej len „úrad boja proti organizovanej kriminalite“) pod sp. zn. ČVS: PPZ 21/BOK-BA-2012 bol sťažovateľ v čase o 15.40 h zadržaný ako obvinený [stíhaný pre trestný čin vraždy podľa § 219 ods. 1 a 2 písm. f) zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“) spáchaný formou účasti ako organizátor] podľa § 86 Trestného poriadku z dôvodov podľa § 71 ods. 1 písm. a) a c) Trestného poriadku. Sťažovateľ bol následne vzatý do väzby na základe uznesenia okresného súdu sp. zn. Tp 12/2012 z 24. februára 2012 v spojení s uznesením krajského súdu sp. zn. 5 Tpo 10/2012 z 13. marca 2012, ktorý v prípade sťažovateľa vzhliadol dôvod väzby iba podľa § 71 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku, teda išlo o útekovú väzbu. Takýto postup orgánov všeobecných súdov vníma sťažovateľ ako účelovú snahu o jeho ďalšie väzobné stíhanie.

Sťažovateľ 25. júla 2012 požiadal o prepustenie z väzby. Okresný súd uznesením sp. zn. Tp 59/2012 zo 17. augusta 2012 jeho žiadosť o prepustenie z väzby zamietol. Proti tomuto uzneseniu okresného súdu podal sťažovateľ sťažnosť, ktorú krajský súd napadnutým uznesením zamietol. Sťažovateľ sa domáha preskúmania napadnutého uznesenia krajského súdu, pretože ním podľa neho bolo porušené jeho základné právo na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy a právo na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 1 a 4 dohovoru. Z vlastnej evidencie podaní ústavný súd zistil, že sťažovateľ následne podal ďalších päť ústavných sťažností proti ďalším rozhodnutiam všeobecných súdov o jeho väzbe. Sťažovateľ je teda aj naďalej do väzby.

9. Z ustanovenia čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že ústava rozdeľuje ústavnú ochranu základných práv a slobôd, ako aj ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z príslušnej medzinárodnej zmluvy medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom systém tejto ochrany je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany týmto právam a slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ako aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (čl. 144 ods. 1 a čl. 152 ods. 4 ústavy). Právomoc ústavného súdu vo vzťahu k rozhodovaniu všeobecných súdov vo väzobných veciach je daná len na preskúmanie dôvodu a spôsobu obmedzenia osobnej slobody, t. j. či proti osobe, ktorá sa berie do väzby, (alebo je vo väzbe, pozn.), bolo vznesené obvinenie, rozhodnutie o väzbe sa odôvodnilo aj skutkovými okolnosťami, o väzbe rozhodoval súd, obvinený bol do väzby vzatý pre konkrétne skutočnosti, ktoré odôvodňujú obavu vyjadrenú v § 71 ods. 1 písm. a) až c) Trestného poriadku alebo okolnosti uvedené v odseku 2 tohto ustanovenia, a osoba bola vzatá a držaná vo väzbe len na čas dovolený zákonom, resp. konkrétnym rozhodnutím väzobného súdu o predĺžení väzby. Do obsahu právomocí ústavného súdu nepatrí preskúmať postup (hodnotenie), ako aj správnosť skutkových a právnych záverov všeobecných súdov, ktorý viedol k záveru o existencii zákonného dôvodu na ponechanie sťažovateľa vo väzbe. Ústavný súd sa preto pri skúmaní obmedzenia osobnej slobody sústreďoval na preskúmanie toho, či k maximálnemu obmedzeniu osobnej slobody sťažovateľa došlo z dôvodov a spôsobom, ktoré ustanovuje (umožňuje) ústavnokonformný výklad príslušných ustanovení Trestného poriadku, bez toho, aby nahrádzal právomoc a postupy všeobecných súdov (II. ÚS 76/02).

Z uvedeného tiež vyplýva, že nie je len povinnosťou ústavného súdu ako súdneho orgánu ochrany ústavnosti dodržiavať vo svojej činnosti okrem iného aj medzinárodné zmluvy,

ktorými je Slovenská republika viazaná, ale túto povinnosť majú aj všeobecné sudy ako primárni ochrancovia ústavnosti vrátane povinnosti rešpektovať dohovor pri preskúmaní zákonnosti obmedzenia osobnej slobody fyzickej osoby (väzby).

10. Skutkové a právne závery všeobecného súdu by mohli byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery všeobecného súdu boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne alebo by boli v extrémnom rozpore s princípmi spravodlivosti (ako nadmerný formalizmus), či interpretácia a aplikácia zákonných pojmov by bola v inom než zákonom ustanoveným a právnickým myslením konsenzuálne akceptovanom význame, a boli tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (obdobne napr. I. ÚS 13/00, I. ÚS 117/05, III. ÚS 151/05).

11. Podľa sťažovateľa všeobecné sudy pri rozhodovaní o jeho väzbe zneužívajú tento inštitút zákonného obmedzenia osobnej slobody pre účely jeho dlhodobého väzobného stíhania v mnohoročných neobjasnených kauzách, ktoré sa mu účelovo podsúvajú a pripisujú za vinu. Sťažovateľ, kvalifikovane zastúpený advokátom, označil ako porušovateľa svojich práv krajský súd, ktorý mal jeho práva porušiť napadnutým uznesením z 11. septembra 2012. Napadnutým uznesením krajský súd zamietol sťažnosť sťažovateľa proti uzneseniu okresného súdu zo 17. augusta 2012, ktorým bola zamietnutá jeho žiadosť o prepustenie z väzby na slobodu.

12. Krajský súd napadnuté uznesenie odôvodnil takto:

„... naďalej trvajú dôvody, pre ktoré bol obvinený vzatý do väzby. Obvinený sa nezdržoval v mieste svojho pobytu, je cudzím štátnym príslušníkom, ktorý je trestne stíhaný pre trestnú činnosť veľmi vysokého stupňa nebezpečnosti pre spoločnosť, pre ktorý v prípade uznania viny hrozí uloženie výnimočného trestu odňatia slobody. Trestná vec je v štádiu prípravného konania, je možné, že bude treba vykonať aj ďalšie procesné úkony, ktoré by vyžadovali účasť obvineného. Hrozí teda obava, že obvinený by mohol ujsť alebo sa skrývať za účelom vyhýbania sa trestnému stíhaniu alebo hroziacemu trestu, čím naďalej trvajú dôvody väzby v zmysle § 71 ods. 1 písm. c/ Tr. por.“

13. Podľa čl. 17 ods. 2 ústavy nikoho nemožno stíhať alebo pozbaviť slobody inak, ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Nikoho nemožno pozbaviť slobody len pre neschopnosť dodržať zmluvný záväzok.

Podľa čl. 17 ods. 5 ústavy do väzby možno vziať iba z dôvodov a na čas ustanovený zákonom a na základe rozhodnutia súdu.

Podľa čl. 5 ods. 1 dohovoru každý má právo na slobodu a osobnú bezpečnosť. Nikoho nemožno pozbaviť slobody okrem nasledujúcich prípadov, pokiaľ sa tak stane v súlade s konaním ustanoveným zákonom.

Podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru každý, kto je zatknutý alebo inak pozbavený slobody, má právo podať návrh na začatie konania, v ktorom súd urýchlene rozhodne o zákonnosti pozbavenia jeho slobody a nariadil prepustenie, ak je pozbavenie slobody nezákonné.

Ústava v čl. 17 zahŕňa v podstate všetky práva, ktoré vyplývajú aj z čl. 5 dohovoru. V prípade oboch ustanovení ide o ochranu osobnej slobody a o určenie jasných limitov pre štátnu moc v prípade zásahu do osobnej slobody fyzickej slobody.

14. Ako ústavný súd v náleze sp. zn. II. ÚS 55/98 z 18. októbra 2001 uviedol, väzba je v systéme zaisťovacích trestnoprávných prostriedkov najzávažnejším procesným zásahom do práv a osobnej slobody jednotlivca obvineného z trestného činu. Podľa ústavy zo všetkých orgánov činných v trestnom konaní sú to práve sudy, ktoré majú zodpovednosť za to, či

v prípade osoby obvinenej z trestného činu bude proti nej trestné konanie vedené vo väzbe alebo na slobode.

Na prevzatie tejto zodpovednosti všeobecnými súdmi ústava ustanovuje formu autoritatívneho „rozhodnutia“, ktorú v spojení s požiadavkou, že „nikoho nemožno pozbaviť slobody inak ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon“ (čl. 17 ods. 2), treba chápať tak (najmä, pozn.) v materiálnom, ako i vo formálnom zmysle slova.

V materiálnom zmysle slova ústava vyžaduje, aby rozhodnutie súdu o väzbe zodpovedalo jednak významu zaručenej osobnej slobody a jednak „dôvodom a času ustanovenému zákonom“. Z ustanovenia čl. 17 ods. 5 ústavy je evidentné, že „rozhodnutie“, „dôvody“ a „čas, na ktorý možno vziať do väzby“, tvoria jeden celok. Vzhľadom na to, že „osobná sloboda“ je ústavne garantovaným princípom a „pozbavenie slobody – väzba“ je výnimkou z neho, musí úvaha súdu o existencii zákonom ustanovených dôvodov a času väzby v konkrétnom prípade zodpovedať vždy tomuto vzťahu medzi princípom a výnimkou. Vo formálnom zmysle slova ústava vyžaduje, aby súd túto svoju úvahu vyjadril ešte aj spôsobom, ktorý pre rozhodnutie o väzbe ustanovuje zákon. Ústava tak jasne dbá o to, aby väzba ako opatrenie pozbavujúce osobnej slobody bola vykonaná spôsobom poskytujúcim obvinenému základné procesné záruky proti svojvoľnému postupu orgánov činných v trestnom konaní.

Väzba v trestnom konaní má vždy formu predbežného opatrenia pre realizáciu riadneho a spravodlivého procesu, a nie prevažne povahu preventívnu a už vôbec nie povahu satisfakčnú, či dokonca represívnu ako trest.

15. Väzba ako výnimočný prostriedok zaistenia obvineného pre účely trestného konania môže byť na neho uvalená iba v prípade zistenia skutočností ustanovených zákonom, ktoré odôvodňujú nevyhnutnosť jej použitia v záujme včasného a náležitého objasnenia trestných činov a spravodlivého postihu ich páchatel'ov. Pretože ide o dočasné obmedzenie osobnej slobody, musí existovať nevyhnutnosť uvalenia väzby a držania obvineného v nej len pre určitý legitímny účel, a to len po určitý čas.

16. Sťažovateľ je trestne stíhaný vo viacerých trestných veciach, pre väčšinu z nich bol zároveň stíhaný väzobne. V čase podania sťažnosti ústavnému súdu sa vo väzbe nachádzal už viac ako desať rokov v celku. Vzhľadom na rozsiahlosť a celkovú dobu trvania väzby u sťažovateľa považoval ústavný súd za potrebné oboznámiť sa s priebehom predchádzajúcej väzby, na ktorú bezprostredne nadväzuje väzba v tomto prípade. Sťažovateľ sa aktuálne nachádza vo väzbe od 22. februára 2012, keď bol zadržaný ako obvinený z trestného činu vraždy podľa § 219 ods. 1 a 2 písm. f) Trestného zákona, na spáchaní ktorého sa mal podieľať ako organizátor. Tejto aktuálnej väzbe sťažovateľa predchádzala väzba, v ktorej bol sťažovateľ v období od 27. júla 2011 (začiatok plynutia lehoty väzby, pozn.) pre trestný čin založenia, zosnovania a podporovania zločineckej a teroristickej skupiny podľa § 185a ods. 1 Trestného zákona a iné trestné činy. Sťažovateľ bol z tejto väzby prepustený na základe uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Tost 5/2012 z 22. februára 2012. Z uvedeného vyplýva, že ihneď potom, ako bol z predošlej väzby prepustený, bol v ten istý deň zadržaný a následne vzatý do väzby za iný trestný čin. Obdobne aj v prípade predošlej väzby sťažovateľa, ktorá začala plynúť 27. júla 2011, bol sťažovateľ v ten istý deň, t. j. 27. júla 2011, prepustený oslobodzujúcim rozsudkom Okresného súdu Bratislava I sp. zn. 4 T 106/09 z predchádzajúcej väzby na slobodu. Uvedený priebeh väzobného konania potvrdzuje, že v prípade, ak bol sťažovateľ z väzby prepustený v jednej trestnej veci, bol ihneď vzatý do väzby v inej trestnej veci, a to sa neustále opakuje. V prerokovávanom prípade je sťažovateľ vo väzbe pre trestný čin vraždy podľa § 219 ods. 1 a 2 písm. f) Trestného zákona, na spáchaní ktorého sa mal podieľať

formou účasti ako organizátor. Skutok sa mal stať 2. februára 1999, trestné stíhanie vo veci bolo začaté uznesením vyšetrovateľa úradu boja proti organizovanej kriminalite sp. zn. ČVS: PPZ-21/BOK-BA-2012 z 19. januára 2012 a ďalším rozhodnutím vyšetrovateľa toho istého úradu vyšetrovania pod tou istou spisovou značkou z 21. februára 2012 bolo proti sťažovateľovi vznesené obvinenie pre tento trestný čin. Trestné stíhanie v tejto veci tak bolo začaté až po trinástich rokoch od spáchania skutku, hoci sťažovateľ bol zadržaný a vzatý do väzby prvýkrát už 25. júna 2002.

17. Napadnutým uznesením krajského súdu bola zamietnutá sťažnosť sťažovateľa proti uzneseniu okresného súdu zo 17. augusta 2012, ktorým bola zamietnutá žiadosť sťažovateľa o prepustenie z väzby. Sťažovateľ bol do väzby vzatý uznesením Okresného súdu Trnava sp. zn. Tpo 12/2012 z 24. februára 2012 v spojení s uznesením krajského súdu sp. zn. 5 Tpo 10/2012 z 13. marca 2012. V danom prípade tak síce boli naplnené formálne podmienky väzby, pretože existovalo uznesenie o vznesení obvinenia proti sťažovateľovi, ktoré spĺňalo podstatné náležitosti, ale materiálne podmienky už všeobecné súdy neskúmali. Sťažovateľ podal 25. júla 2012 žiadosť o prepustenie z väzby na slobodu, o ktorej bolo rozhodnuté v primeranej lehote uznesením vecne príslušného okresného súdu zo 17. augusta 2012, ktorý zamietol žiadosť sťažovateľa. Proti uzneseniu okresného súdu podal sťažovateľ sťažnosť, ktorú krajský súd napadnutým uznesením zamietol. Ústavný súd pri výkone svojej právomoci zabezpečuje materiálnu ochranu ústavnosti, a preto v prípade sťažovateľa sa nemohol uspokojiť iba s posúdením naplnenia formálnych predpokladov väzby. Jeho úlohou bolo preto komplexne vyhodnotiť mnohoročné väzobné stíhanie sťažovateľa, a preto posúdenie neobmedzil iba na posúdenie aktuálnej väzby, v ktorej sa sťažovateľ nachádza od 22. februára 2012.

18. Prípustnosť trvania väzobného stíhania v trestnom konaní upravuje § 76 a nasl. Trestného poriadku. Podľa § 76 ods. 1 Trestného poriadku väzba v rámci základnej alebo predĺženej lehoty väzby v prípravnom konaní a väzba v konaní pred súdom môže trvať len nevyhnutný čas. Celková dĺžka väzby v trestnom konaní je ustanovená v § 76 ods. 6 Trestného poriadku, podľa ktorého celková lehota väzby v prípravnom konaní spolu s väzbou v konaní pred súdom nesmie presiahnuť a) dvanásť mesiacov, ak je vedené trestné stíhanie pre prečin, b) tridsaťšesť mesiacov, ak je vedené trestné stíhanie pre zločin, c) štyridsaťosem mesiacov, ak je vedené trestné stíhanie pre obzvlášť závažný zločin. Ústavný súd v tejto súvislosti zdôrazňuje, že osobná sloboda každého patrí medzi základné postuláty každého demokratického a právneho štátu (čl. 1 ods. 1 ústavy). Rozhodnutie o väzbe predstavuje výrazný zásah do osobnej slobody jednotlivca, preto je pri ňom nutné postupovať značne reštriktívne. Podmienkou ústavnosti väzby je totiž aj jej súlad s čl. 50 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý, proti komu sa vedie trestné konanie, považuje sa za nevinného, kým súd nevysloví právoplatným odsudzujúcim rozsudkom jeho vinu. Ústavný príkaz zladit' trestnoprocesný inštitút väzby so zásadou prezumpcie nevinu v konkrétnom prípade vyžaduje, aby väzba skutočne trvala len po nevyhnutnú dobu. Okrem toho väzba nutne zasahuje do inak v zásade neporušiteľných oblastí súkromia a ľudskej dôstojnosti jednotlivca. Podmienkou ústavnosti väzby preto musí byť aj jej určenie v súlade s takými normami ústavy, ktoré vyjadrujú všeobecné zásady vlastné právnomu štátu pri obmedzovaní základných práv a slobôd. Takou normou je aj čl. 13 ods. 4 ústavy, podľa ktorého pri obmedzovaní základných práv a slobôd sa musí dbať na ich podstatu a zmysel, pričom takéto obmedzenia sa môžu použiť len na ustanovený cieľ. Rešpektovanie ľudskej dôstojnosti každého človeka a najmä jeho slobody (teda aj obvineného) zakazuje štátu rozhodovať o jednotlivcovi len ako o prostriedku na dosiahnutie iného účelu (tu napr. k zľahčeniu vyšetrovania), aj keby išlo o ochranu života (zdravia) mnohých iných osôb (porov.

Bverfg, 1 BvR 357/05 z 15. februára 2006, ods. 124, alebo Denninger, „Der Menschenwürdesatz im Grundgesetz“ Baden-Baden: Nomos 2011, s. 397, ap.) či iný verejný záujem. Zbavenie slobody bez odsudzujúceho rozsudku je totiž najvážnejším zásahom do základných princípov individuálnej slobody a prezumpcie neviny (porov. rozhodnutie ESLP vo veci Scott v. Španielsko).

19. Sťažovateľ je, resp. bol trestne stíhaný pre rôznorodú trestnú činnosť, a to vo viacerých trestných konaniach. Táto skutočnosť má za následok, že sťažovateľ je vo väzbe hoci ako obvinený vo viacerých súbežne či následne vedených trestných veciach už vyše desať rokov. Ustanovenie § 76 ods. 6 Trestného poriadku upravujúce celkovú lehotu väzby nemožno vykladať tak, že orgány činné v trestnom konaní a následne všeobecné súdy sú oprávnené držať obvineného vo väzbe pre každý z trestných činov, z ktorých je obvinený, samostatne či izolovane, a to po maximálnu dobu. Takýto prístup by mohol mať za následok (čo sa prejavilo u sťažovateľa, pozn.), že obvinený by mohol byť v súvislosti s jedným trestným konaním vzatý do väzby až po maximálnu dobu určenú podľa § 76 ods. 6 Trestného poriadku. V prípade uplynutia maximálnej lehoty väzby, resp. pokiaľ by došlo z rôznych dôvodov k jeho prepusteniu, mohol by byť vzatý do väzby pre iný trestný čin, kedy by začala plynúť nová maximálna lehota stanovená pre ďalšiu väzbu, v dôsledku čoho by obvinený mohol stráviť aj celý zvyšok života vo väzbe bez toho, že by bolo vydané rozhodnutie súdu o jeho vine; takýto postup nelegitimizuje žiaden verejný záujem.

20. Ústavný súd zároveň nepovažuje napadnuté uznesenie krajského súdu za presvedčivo odôvodnené. Ďalšie trvanie väzobného dôvodu podľa § 71 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku [krajský súd chybné uviedol § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku, pozn.] bolo odôvodnené faktom, že (i) sťažovateľ sa nezdržiaval v mieste svojho pobytu, (ii) je cudzincom, (iii) hrozbou vysokého trestu, a tým, že (iv) vec je v štádiu prípravného konania, s možnou potrebou vykonať procesné úkony za účasti sťažovateľa. Sťažovateľ je vyše desať rokov vo väzbe, pričom do súčasnej, ako aj predošlej väzby bol vzatý hneď potom, ako bol z predchádzajúcej väzby prepustený. Preto sa pochopiteľne sťažovateľ ani nemohol zdržiavať v čase rozhodovania o vzatí do väzby v mieste svojho pobytu. Relevancia väzobných dôvodov založených na skutočnosti, že sťažovateľ je cudzincom, ktorému hrozí vysoký trest, boli už predmetom posúdenia ústavného súdu v uznesení sp. zn. III. ÚS 314/2012 z 3. júla 2012. Ústavný súd v ňom vyhodnotil uznesenie krajského súdu sp. zn. 5 Tpo 10/2012 z 13. marca 2012, ktorým bol sťažovateľ vzatý do väzby (v spojení s uznesením okresného súdu sp. zn. Tp 12/2012 z 24. februára 2012, pozn.), ako ústavne udržateľné, no zároveň vyjadril, že „... uplynutím krátkej doby sa bude tento väzobný dôvod podložený len obavou z úteku pred hrozbou vysokého trestu a odkazom na to, že sťažovateľ je cudzím štátnym príslušníkom, zoslabovať“. Vo vzťahu k okolnosti, že v čase rozhodovania krajského súdu (11. septembra 2012 – teda o pol roka neskôr) bola trestná vec stále v štádiu prípravného konania, ústavný súd uvádza, že samotná fáza trestného konania nemôže nikdy sama osebe odôvodňovať potrebu ďalšieho väzobného stíhania sťažovateľa.

21. Ústavný súd po oboznámení sa s obsahom sťažnosti a argumentáciou sťažovateľa, preskúmaní napadnutého uznesenia krajského súdu, ako aj s ohľadom na citovanú judikatúru konštatuje porušenie sťažovateľom označených práv. Ďalšie väzobné stíhanie sťažovateľa založené na dôvodoch tak, ako boli špecifikované v napadnutom uznesení, nemožno považovať za nevyhnutné a spôsobilé legitimizovať trvajúce zbavenie slobody. V tejto súvislosti ústavný súd upriamuje pozornosť na vyše desať rokov trvajúce väzobné stíhanie sťažovateľa v iných veciach. Sťažovateľ sa nachádza vo väzbe fakticky neprestajne od 25. júna 2002. Práve

s ohľadom na tento závažný fakt ústavný súd nemôže vyhodnotiť napadnuté uznesenie ako ústavne akceptovateľné, teda ako také, ktoré by zabezpečilo plnohodnotnú ochranu ústavou a dohovorom zaručených práv sťažovateľa.

22. Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd dospel k záveru, že napadnutým uznesením krajského súdu bolo porušené základné právo sťažovateľa na osobnú slobodu zaručené v čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy a právo na slobodu a bezpečnosť zaručené v čl. 5 ods. 1 a 4 ústavy (bod 1 výroku tohto nálezu).

23. Sťažovateľ tiež žiadal, aby ústavný súd zrušil napadnuté uznesenie krajského súdu a aby prikázal krajskému súdu neodkladne ho prepustiť z väzby na slobodu. Sťažovateľ tiež požiadal, aby mu ústavný súd priznal primerané finančné zadost'učinenie vo výške 5 000 €.

24. Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší.

Podľa § 56 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže

a) prikázať, aby ten, kto základné právo alebo slobodu porušil svojou nečinnosťou, vo veci konal...,

b) vrátiť vec na ďalšie konanie,

c) zakázať pokračovanie v porušovaní základného práva alebo slobody, alebo

d) prikázať, aby ten, kto základné právo alebo slobodu porušil, obnovil stav pred porušením základného práva alebo slobody.

25. Ústavný súd dospel k názoru, že na zavriešenie nápravy je potrebné, aby využil svoju právomoc a zrušil napadnuté uznesenie krajského súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie (bod 2 výroku tohto nálezu). Krajský súd bude v ďalšom konaní vo veci podľa § 56 ods. 6 a 7 zákona o ústavnom súde viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyjadrenými v tomto náleze, a bude teda musieť opakovane a kvalifikovane posúdiť dôvodnosť väzby sťažovateľa s ohľadom na ústavným súdom posudzované aspekty.

26. Vo vzťahu k požiadavke sťažovateľa, aby ústavný súd prikázal krajskému súdu jeho prepustenie z väzby, ústavný súd zdôrazňuje, že ústava a ani zákon o ústavnom súde mu nepriznáva takéto oprávnenie. Rozhodnúť o vzatí do väzby a tiež o prepustení z väzby je plne v právomoci všeobecných súdov pri dodržaní ústavou a medzinárodnými zmluvami garantovaných ľudských práv a slobôd.

27. Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadost'učinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadost'učinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu. Cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Vzhľadom na okolnosti danej veci ústavný súd nepovažoval za účelné ani vhodné priznať sťažovateľovi finančné zadost'učinenie, keďže vyslovenie porušenia sťažovateľom označených práv a priznanie náhrady trov konania považoval v okolnostiach danej veci za dostačujúce. Ústavný súd preto vo vzťahu k požiadavke sťažovateľa na jeho prepustenie z väzby a o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia sťažnosti nevyhovel (bod 4 výroku tohto nálezu).

28. Napokon ústavný súd rozhodol o náhrade trov právneho zastúpenia sťažovateľa. S poukazom na § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde a § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva

spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) ústavný súd priznal sťažovateľovi náhradu trov právneho zastúpenia v plnej požadovanej výške, teda 323,50 € vrátane DPH (2 x 127,16 € za 2 úkony právnej služby; t. j. prevzatie a príprava zastúpenia, spísanie ústavnej sťažnosti, spolu 254,32 € a 2 x paušálna náhrada hotových výdavkov po 7,63 €, spolu 269,58 € + 20 % DPH). Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia v sume 323,50 € vrátane DPH (právny zástupca sťažovateľa predložil osvedčenie platiteľa DPH) je krajský súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa [§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 Občianskeho súdneho poriadku (bod 3 výroku tohto nálezu)].

29. Z uvedených dôvodov rozhodol ústavný súd tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

Podľa § 32 ods. 1 zákona o ústavnom súde k tomuto rozhodnutiu pripája odlišné stanovisko sudca Peter Brňák.

Odlišné stanovisko sudcu Petra Brňáka vo veci sp. zn. I. ÚS 47/2013

1. V súlade s § 32 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) pripájam odlišné stanovisko k rozhodnutiu (výroku i odôvodneniu) Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) vo veci sp. zn. I. ÚS 47/2013, ktorým väčšinovým názorom I. senátu ústavného súdu bolo vyslovené porušenie sťažovateľom označených práv napadnutým uznesením Krajského súdu v Trnave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 5 To 36/2012 z 11. septembra 2012. Toto rozhodnutie krajského súdu zároveň ústavný súd zrušil.

2. Napadnutým rozhodnutím krajský súd zamietol sťažnosť sťažovateľa proti prvostupňovému rozhodnutiu (o zamietnutí žiadosti sťažovateľa o prepustenie z väzby). Tejto žiadosti o prepustenie z väzby doručenej Okresnému súdu Trnava (ďalej len „okresný súd“) 25. júla 2012 predchádzalo vzatie sťažovateľa do väzby na základe uznesenia okresného súdu z 24. februára 2012 v spojení s uznesením krajského súdu z 13. marca 2012, ktorých ústavnosť preskúmal už ústavný súd a svojím uznesením č. k. III. ÚS 314/2012-26 z 3. júla 2012 (toto rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť 13. augusta 2012, pozn.) odmietol sťažnosť ako zjavne neopodstatnenú. Ústavný súd v rozhodnutí z 3. júla 2012 okrem iného uviedol: „V tomto prípade mal ústavný súd na pamäti, že sťažovateľova väzba, v ktorej sa ocitol v rôznych obdobiach a rôznych trestných veciach, trvá kumulovane dlhú dobu... S prihliadnutím na... špecifiká prípadu sa... napadnuté uznesenie krajského súdu javí ešte ako ústavne udržateľné, ale uplynutím krátkej doby sa bude tento väzobný dôvod podložený len obavou z úteku pred hrozbu vysokého trestu a odkazom na to, že sťažovateľ je cudzím štátnym príslušníkom, zoslabovať. Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd nepovažoval za nevyhnutné v súčasnom štádiu väzobného stíhania sťažovateľa realizovať ingerenciu do postupu a rozhodnutia krajského súdu.“

3. Krajský súd teraz posudzovaným uznesením (pozri bod 1) rozhodol necelý 1 mesiac od nadobudnutia právoplatnosti uznesenia ústavného súdu č. k. III. ÚS 314/2012-26 z 3. júla 2012. Okresný súd (ktorého rozhodnutie bolo predmetom posúdenia krajským súdom, pozn.) rozhodol 17. augusta 2012 (t. j. 4 dni odo dňa právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 314/2012) a vo svojom rozhodnutí výslovne poukázal aj na právne závery uvedené

v uznesení ústavného súdu č. k. III. ÚS 314/2012-26 z 3. júla 2012 (pozri predposledný odsek jeho odôvodnenia). V neposlednom rade nevyhnutným podkladom oboch súdnych rozhodnutí bola žiadosť sťažovateľa o prepustenie z väzby doručená okresnému súdu 25. júla 2012, t. j. v čase, keď rozhodnutie ústavného súdu č. k. III. ÚS 314/2012-26 z 3. júla 2012 ešte ani nebolo doručené jeho právnomu zástupcovi (teda nebolo právoplatné).

4. Nosné dôvody ústavným súdom posudzovanej sťažnosti z 8. októbra 2012 spočívali v tvrdení sťažovateľa, že celková dĺžka trvania jeho väzby (viac ako 10 rokov) je protiústavná. K uvedeným dôvodom ústavný súd už prijal záver (bod 2 in fine), z ktorého sa v okolnostiach danej veci buď malo vychádzať, resp. mal byť zákonným postupom zmenený.

5. Bez potreby reagovať na vecnoprávne závery, ktoré viedli väčšinu senátu I. ÚS k vysloveniu porušenia sťažovateľom označených práv a k následnému zrušeniu napadnutého rozhodnutia krajského súdu, považujem toto rozhodnutie „procesualisticky“ za nesprávne, keďže:

(i) „časovo“ (pozri časové súvislosti rozhodovania súdov o žiadosti sťažovateľa o prepustenie z väzby – bod 3) malo toto rozhodnutie vo vzťahu k nosným dôvodom (bod 4) vychádzať z právnych záverov uvedených v uznesení ústavného súdu č. k. III. ÚS 314/2012-26 z 3. júla 2012 (bod 2 in fine). Aj keď v tomto prípade nešlo o nález, ale „iba“ o uznesenie, týmto rozhodnutím bola sťažnosť odmietnutá ako zjavne neopodstatnená, teda ide nepochybne o rozhodnutie kvázimeritórne, resp.

(ii) malo sa postupovať podľa § 6 zákona o ústavnom súde.